

Sp. zn. 2909/2018/VOP/PMJ
Č. j. KVOP-35665/2019
Datum 6. srpna 2019

Vážená paní magistro,

ukončila jsem šetření postupu České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) týkajícího se výše invalidního důchodu Vašeho syna. S podnětem jste se na mě obrátila poté, co ministryně práce a sociálních věcí zamítla žádost o odstranění tvrdosti zákona směřující k vyšší výši invalidního důchodu Vašeho syna.

Po prošetření věci konstatuji pochybení ČSSZ spočívající v neprávem odepřené důchodové dávce, konkrétně v jejím poskytnutí od pozdějšího data než náležela a v její nižší výši, a to v situaci, kdy byl nepřesvědčivě odůvodněn posudkový závěr o stanoveném datu vzniku invalidity. ČSSZ své pochybení již v průběhu šetření napravila, když vyvolala mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku, při které byl vypracován posudek o invaliditě obsahující řádné odůvodnění posudkových závěrů, a na základě zjištění invalidity k dřívějšímu datu vydala rozhodnutí č. I, č. II a č. III ze dne 18. 12. 2018.

Těmito rozhodnutími byl Vašemu synovi od 22. 12. 2011 přiznán invalidní důchod pro invaliditu I. stupně ve výši 3 000 Kč měsíčně, od 26. 7. 2012 se výše invalidního důchodu zvýšila v souvislosti s konstatováním invalidity II. stupně na částku 3 445 Kč měsíčně a od 26. 11. 2015 se z důvodu stanovení invalidity III. stupně invalidní důchod Vašeho syna zvýšil na částku 4 822 Kč měsíčně. Po valorizacích Vašemu synovi náleží od 1. 1. 2019 invalidní důchod pro invaliditu III. stupně ve výši 5 921 Kč měsíčně oproti částce 4 366 Kč měsíčně, kterou pobíral v době podání Vašeho podnětu.

Na základě uvedeného přiznání a zvýšení invalidního důchodu pak ČSSZ poskytla Vašemu synovi i jeho **doplatek** od 5. 9. 2013 do 19. 1. 2019, a to ve výši 44 020 Kč.

Po podání podnětu jsem zjistila, že Váš syn pobíral invalidní důchod pro invaliditu II. stupně, který mu byl přiznán rozhodnutím ČSSZ o námitkách ode dne 3. 1. 2013. Po vydání prvoinstančního rozhodnutí mu však nejprve náležel již ode dne 26. 7. 2012, a v námitkovém řízení tak došlo k překvapivému stanovení pozdějšího data vzniku invalidity. Podmínky pro výpočet důchodu jako u tzv. mladých invalidů podle § 42 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, Váš syn nemohl splnit, neboť byl mimo jiné k datu vzniku invalidity již starší 28 let. Ministryně práce a sociálních věcí poté nevyhověla Vaší žádosti o odstranění tvrdosti zákona, která stála na požadavku, aby se na syna nahlíželo jako na tzv. invalidu z mládí. Posudek stanovující prvotní datum vzniku invalidity a navazující posudky jsem po podání podnětu neměla k dispozici a bez dávkového a posudkového spisu ve věci nemohla zaujmout stanovisko.

V rámci zahájeného šetření jsem se proto obrátila se žádostí o poskytnutí součinnosti na odbor interního auditu a kontroly České správy sociálního zabezpečení.

Po poskytnutí dávkové a posudkové dokumentace jsem zjistila, že rozhodnutím ČSSZ ze dne 30. 8. 2013 byl Vašemu synovi přiznán invalidní důchod pro invaliditu II. stupně od 26. 7. 2012, a to na základě posudku o invaliditě vypracovaného posudkovým lékařem Pražské správy sociálního zabezpečení MUDr. Vlastislavem Šimečkem dne 9. 7. 2013.

V něm posudkový lékař konstatoval, že hlavní příčinou dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu Vašeho syna (absolventa gymnázia) je organická porucha osobnosti a mírná kognitivní porucha. Syn měl dlouhodobě selhávat při výkonu většiny denních aktivit. Posudkový lékař dále uvedl, že z posudkového hlediska dlouhodobá ústavní i ambulantní léčba nevedla k výraznému zlepšení zdravotního stavu. Jednalo se o těžké postižení, kterému odpovídal 60% pokles pracovní schopnosti a invalidita II. stupně. Datum vzniku invalidity posudkový lékař bez bližšího odůvodnění stanovil k 26. 7. 2012, patrně ke dni ukončení hospitalizace v Psychiatrickém centru Praha trvajícím od 9. 6. 2012 do 26. 7. 2012.

ČSSZ rozhodnutím ze dne 10. 1. 2014 své původní rozhodnutí změnila v tom smyslu, že Vašemu synovi byl invalidní důchod pro invaliditu II. stupně přiznán až od 3. 1. 2013. Dle posudkového závěru posudkové lékařky ČSSZ MUDr. Pavly Špálové ze dne 11. 12. 2013 pak byl u něj zjištěn dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav odpovídající přiznání invalidního důchodu pro invaliditu II. stupně s datem vzniku invalidity od 3. 1. 2013 dle vyšetření Psychiatrického centra Praha MUDr. Michala Raszky, Ph.D.

ČSSZ jsem vytkla, že posudek o invaliditě ze dne 11. 12. 2013 neobsahuje podrobné odůvodnění ohledně data vzniku invalidity, přestože se odchýlil od původního posudku o invaliditě ze dne 9. 7. 2013, kterému odůvodnění data vzniku invalidity chybí rovněž.

Tyto skutečnosti již samy o sobě vzbuzovaly pochybnosti o řádném odůvodnění data vzniku invalidity, které má pak dopad na časový okamžik přiznání a výši dávky. Vznik invalidity je totiž objektivně existujícím stavem, a nelze ho proto stanovit na základě nahodilých skutečností. Datum vzniku invalidity musí být řádně zdůvodněno. Pokud nelze datum vzniku invalidity stanovit alespoň s vysokou pravděpodobností, např. vznikla-li invalidita postupně, je třeba tuto skutečnost vždy blíže zdůvodnit a uvést den, kdy již byla její existence nepochybná.¹

ČSSZ jsem dále upozornila na to, že Váš syn své neúspěšné studium vysoké školy před jeho ukončením přerušil již dne 20. 3. 2012. Znalecký posudek MUDr. Evžena Hrnčíře ze dne 10. 8. 2016 dále konstatoval, že Váš syn nebyl schopen vykonávat výdělečnou činnost od 1. 4. 2012 do současnosti, nebyl schopen vykonávat výdělečnou činnost ani před tímto datem. Znalecký posudek byl sice pojat do posudkových podkladů posudku o invaliditě ze dne 17. 1. 2017, ten se však již nevyjadřoval k okamžiku vzniku invalidity II. stupně.

Vzhledem k typu onemocnění, pro které byl Váš syn uznán invalidním ve II. stupni, jakož i vzhledem k projevům jeho onemocnění před stanoveným datem vzniku invalidity,

1 Například podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2012, č. j. 6 Ads 61/2012-20, rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2004, č. j. 3 Ads 6/2004-47, rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 6. 2005, č. j. 4 Ads 32/2004-69, rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 3. 2007, č. j. 4 Ads 61/2006-62.

jsem ČSSZ navrhla, aby zvážila, zda nemohl být invalidní ve II. stupni (či invalidní v I. stupni) již k dřívějšímu datu jako tzv. mladý invalida. Upozornila jsem na skutečnost, že původní datum vzniku invalidity bylo stanoveno ve velmi krátkém časovém odstupu po dosažení věku 28 let. S uvedenou hranicí spojuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, při splnění dalších podmínek možnost srovnávacího výpočtu výše důchodu jako pro tzv. mladé invalidy.

ČSSZ mě poté informovala, že se ztotožňuje s mými závěry, že datum vzniku invalidity Vašeho syna není ve výše uvedených posudcích řádně zdůvodněno a že nebyly vysvětleny rozdíly v hodnocení míry poklesu pracovní schopnosti a rozhodující příčiny dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. V důchodové záležitosti Vašeho syna byla nařízena mimořádná kontrolní lékařská prohlídka. V rámci této prohlídky se měl posuzující lékař zabývat okamžikem vzniku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a jeho dopadem na pracovní schopnost Vašeho syna. Lékař se měl rovněž vyjádřit ke zdravotnímu stavu a pracovní schopnosti Vašeho syna po ukončení základní školní docházky před dovršením 18. let věku až do současnosti.

Z podrobného posudku o invaliditě Pražské správy sociálního zabezpečení ze dne 27. 11. 2018 pak vyplývá, že Váš syn byl invalidní pro I. stupeň invalidity již od 20. 12. 2011, pro II. stupeň od 26. 7. 2012 a pro III. stupeň do 26. 11. 2015. Posudkový lékař mimo jiné uvedl, že Váš syn byl pro různé obtíže, převážně pseudonerastenického charakteru, vyšetřován již od dětství. Z vývoje zdravotního stavu dle závěru posudkového lékaře vyplývá, že převažující problematika postupně vyústila v poruchu osobnostní struktury, která se postupně zhoršovala. **Gradace tohoto vývoje nastala v posledním čtvrtletí roku 2011**, kdy vyšetřením ze dne 20. 12. 2011 lze prokázat, že **již mohl nastat významnější pokles pracovní schopnosti**. Od té doby se zdravotní stav rychle a progresivně zhoršoval až do současného velmi závažného stavu, tento proces dokládá propouštěcí zpráva z hospitalizace v PC Praha ze dne 26. 7. 2012 a další zhoršení lékařská zpráva MUDr. Jana Hanky ze dne 26. 11. 2015.

Musím zdůraznit, že v rámci šetření mi odborné medicínské posouzení věci nepřísluší. Ze své pozice nejsem oprávněna posoudit, ke kterému datu se Váš syn stal invalidní a ve kterém stupni, neboť k tomu nemám zákonné kompetence ani odborné medicínské znalosti. Hodnotím pouze postup orgánu sociálního zabezpečení při vyřizování žádosti o invalidní důchod a skutečnost, zda posudek o invaliditě, na jehož základě ČSSZ o žádosti rozhodovala, obsahoval všechny náležitosti, včetně řádného odůvodnění posudkových závěrů včetně stanovení data vzniku invalidity a její změny. Posudek o invaliditě vypracovaný v rámci mimořádné kontrolní lékařské prohlídky již požadovaná kritéria splňuje, neboť posudkový lékař přesvědčivě a podrobně vyložil, ke kterému okamžiku dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav dosáhl invalidity I. stupně, a kdy došlo po jeho dalším zhoršení ke vzniku invalidity II. stupně a invalidity III. stupně.

Jelikož posudek o invaliditě Pražské správy sociálního zabezpečení ze dne 27. 11. 2018 stanovil, že Váš syn byl invalidní pro I. stupeň invalidity již od 20. 12. 2011, pro II. stupeň od 26. 7. 2012 a pro III. stupeň od 26. 11. 2015, musela ČSSZ na tuto skutečnost reagovat vydáním nových rozhodnutí.

Těmito rozhodnutími byl Vašemu synovi od 22. 12. 2011 přiznán invalidní důchod pro invaliditu I. stupně ve výši 3 000 Kč měsíčně, od 26. 7. 2012 se výše invalidního důchodu zvýšila v souvislosti s konstatováním invalidity II. stupně na částku 3 445 Kč měsíčně a od 26. 11. 2015 se z důvodu stanovení invalidity III. stupně invalidní důchod Vašeho syna zvýšil na částku 4 822 Kč měsíčně. ČSSZ poskytla Vašemu synovi i jeho doplatek od 5. 9. 2013 do 19. 1. 2019, a to ve výši 44 020 Kč.

Proti uvedeným rozhodnutím č. I a č. II. jste jako zástupkyně syna podala námitky, neboť jste nesouhlasila s tím, že rozhodnutí ČSSZ č. I. a č. II. o přiznání invalidního důchodu pro invaliditu I. stupně a pro invaliditu II. stupně poskytují částečně omezený rozsah doplatku důchodu, který by bylo možno poskytnout již od data jejich přiznání, pokud k jeho odepření nebo poskytnutí v nižší výši došlo v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení. ČSSZ Vaše námitky zamítla a osvětlila Vám důvody pro tento postup.

V rámci efektivity Vaší obrany, kdy správní žaloba zaručuje nejvíce účinný nástroj právní ochrany veřejných subjektivních práv, jste pak rozhodnutí o rozsahu doplatku invalidního důchodu jako zástupkyně syna napadla správní žalobou, která je nyní projednávána u Městského soudu v Praze. Závěry soudu pak budou pro ČSSZ závazné. V průběhu vícečetné komunikace jste byla pověřeným pracovníkem Kanceláře veřejného ochránce práv poučena i o tom, že právní názor soudu bych při případném neúspěchu žaloby nemohla přezkoumat. To by mohl na základě kasační stížnosti učinit Nejvyšší správní soud.

Dovolte mi zdůraznit, že po vydání rozhodnutí o dřívějším přiznání invalidního důchodu, jeho zvýšení a poskytnutí doplatku se vzhledem k nově stanovenému dřívějšmu datu vzniku invalidity **otevřela i otázka možnosti dobrovolného doplacení doby pojištění tak, aby Vašemu synovi mohla být stanovena vyšší výše invalidního důchodu poskytovaného jako u tzv. mladých invalidů.** O této skutečnosti a dalších informacích k případu podávaných prostřednictvím telefonické komunikace Vás již vyrozuměl pověřený zaměstnanec Kanceláře veřejného ochránce práv. Možnost doplacení pojistného Vám potvrdil pracovník Ministerstva práce a sociálních věcí a posléze i Pražská správa sociálního zabezpečení.

ČSSZ své prvotní pochybení spočívající v poskytnutí invalidního důchodu od pozdějšího data, než náležel, a v jeho nižší výši již v průběhu šetření napravila, když vyvolala mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku, při které byl vypracován posudek o invaliditě obsahující řádné odůvodnění posudkových závěrů. Na základě zjištění invalidity k dřívějšmu datu poté vydala rozhodnutí, kterým Vašemu synovi **přiznala invalidní důchod od dřívějšího data a doplatila důchod za předchozí období.** Částečně omezený rozsah doplatku je nyní předmětem přezkumu Městského soudu v Praze, jehož závěry budou pro ČSSZ závazné.

Vážená paní magistro, **věc proto uzavírám** podle § 18 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)